

Muntlig historia som feministisk forskningsmetod

Kristin Linderoth

Texten ingår i:

Marta Kolankiewicz (red.), Mia Liinason (red.)
och Maja Sager (red.)

Genusvetenskapliga forskningsmetoder

sid. 275-289

DOI: <https://doi.org/10.37852/oblu.260.c632>

Webbversionen av verket publiceras öppet tillgänglig under licens **CC BY-NC-ND 4.0**

Se fullständiga villkor: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.sv>

Enligt licensen får du kopiera och distribuera materialet. Du måste ge författarna ett korrekt erkännande och ange om bearbetningar är gjorda. Du får inte använda materialet för kommersiella ändamål. Om du remixar, transformerar, eller bygger vidare på materialet, får du inte distribuera det modifierade materialet.

© Nordic Academic Press och författarna 2024

ISBN 978-91-89361-81-2

e-ISBN 978-91-8104-112-5

Redaktörer: Marta Kolankiewicz, Mia Liinason och Maja Sager

Adress: Lunds universitet, Genusvetenskapliga institutionen, Box 117, 221 00 Lund

Muntlig historia som feministisk forskningsmetod

Kristin Linderoth

Oral history is the poetry of the everyday, the literature of the streets, the subjective experiences and personal perspectives of the extraordinary ordinary people – not a substitute but an essential piece of any accurate record of human events (Ayers & Ayers 2013: 7).

Det här kapitlet belyser vad muntlig historia kan tillföra genusvetenskaplig forskning. Muntlig historia kan syfta på en metod för materialinsamling, på ett forskningsfält eller en forskningstradition, på resultatet av forskningen, eller på allt detta tillsammans (Thor 2015: 11–13. För olika perspektiv på muntlig historia som fält, se t.ex. Gluck & Patai 1991, Mahuika 2019, Perks & Thomson 2016, Sangster 2013, Shopes 2014, Summerskill, Tooth Murphy & Vickers 2022, Thomson 2006, Thor 2015). Ibland används den engelska beteckningen *oral history* även i Sverige. Utmärkande för muntlig historia är att människors muntligt förmedlade berättelser om det förflutna utgör en bärande del av källmaterialet i undersökningen. Metoden används för att utforska personliga erfarenheter av exempelvis strejker och arbetsplatskamp (LaTour 2008; Linderoth 2020; Moss 2015; Overud 2020), arbete och migration (Herbert 2016 [2008]; Strollo 2013; Svanberg 2010), familj (McCullough 2017), sociala rörelser och politisk organisering (Bridger 2018; Bryan, Dadzie & Scafe 2018 [1985]; Dangl 2019; Jolly 2019) samt hur människor förstår dessa erfarenheter när de ser tillbaka på dem. I det här kapitlet ligger tonvikten på muntlig historia som vetenskaplig

praktik, men den muntliga historietraditionen har existerat som ett verktyg för kunskapsöverföring långt innan den institutionaliserades på universiteten, ofta som ett sätt att främja samhällsförändring underifrån (se t.ex. Kerr 2016; Shopes & Starecheski 2017).

I akademien har muntlig historia en tvärvetenskaplig karaktär. Det finns en nära anknytning till historieämnet, men forskare utövar muntlig historia även inom andra discipliner (Thor 2015: 13–16). Den inriktning som presenteras här kännetecknas av en ambition att skriva historia underifrån, med fokus på grupper som tidigare varit osynliggjorda eller underrepresenterade (Kerr 2016; Portelli 1997; Shopes & Starecheski 2017). I feministisk muntlig historia har det framför allt handlat om att sätta kvinnors erfarenheter i centrum och utmana en historieskrivning där mäns liv och upplevelser dominerat, men feministisk muntlig historia utmärks också av att sociala relationer som kön, klass och etnicitet är centrala analytiska kategorier (Jolly 2019; Sangster 1994). Muntlig historia används av feministiska rörelser och forskare över hela världen, och i flera länder har institutionaliseringen av muntlig historia på universiteten gått hand i hand med framväxten av genusvetenskap (Jolly 2019: 40–41; Thor 2015).

Feministisk muntlig historia har ofta utgått från ståndpunkts-teori, i antagandet att sociala relationer som klass, kön och etnicitet bidrar till kollektiva skillnader i erfarenheter och hur vi tolkar dessa. Det innebär inte att det finns parallella verkligheter, utan att världen ser olika ut beroende på varifrån den betraktas. Forskare som arbetar inom denna tradition har argumenterat för att erfarenheter av underordning och förtryck möjliggör särskilt viktiga perspektiv på maktrelationer (Hartsock 2004; Collins 1991 [1986]; Smith 2005). Underordnade grupper är bärare av kunskap om samhället som ofta är osynlig för överordnade grupper, eller som överordnade grupper till och med ignorerar eller förnekar (Wylie 2003). För muntliga historiker innebär det att underordnade kollektivs erfarenheter är centrala källor till kunskap om historien såväl som om hur samhället fungerar idag, genom att de både hjälper oss att ta reda på mer om det förflutna och att analysera hur människor själva förhåller sig till det som varit.

Det är i huvudsak utifrån ett ståndpunktsteoretiskt perspektiv som muntlig historia presenteras i det här kapitlet, men metoden används också inom ramen för andra teoretiska traditioner. Sedan 1980-talet har poststrukturalistiska angreppssätt fått ett större utrymme i feministisk muntlig historia (Gluck 2011). Poststrukturalistiskt influerade muntliga historiker analyserar hur narrativ om det förflutna konstrueras i relation till rådande diskurser. Fokus ligger på *hur* människor minns och berättar, och mindre vikt läggs vid muntligt förmedlade berättelser som källor till ny kunskap om det förflutna (se t.ex. Strollo 2013; Summerfield 1998; Sutcliffe-Braithwaite & Thomlinson 2022).

En forskare kan använda muntlig historia både i traditionella studier, där hen genomför intervjuer utifrån en frågeställning som hen valt, och inom ramen för sociala rörelser, till exempel i lokalsamhällsprojekt, grävcirklar eller andra kollektiva sammanhang, där metoden fungerar som ett verktyg som kan stärka underordnade grupper och främja rörelsebyggande. I sådana sammanhang initieras forskningen ofta av deltagarna, eller så är de med och styr riktningen för kunskapsproduktionen och vad kunskapen används till (se t.ex. Kerr 2016; Mercier & Buckendorf 2007; Shopes & Starecheski 2017). I det här kapitlet behandlas metodens praktiska tillämpning med fokus på traditionella vetenskapliga studier. Jag belyser vad som kan undersökas genom muntlig historia och berör samtidigt översiktligt feministiska nyckeldebatter om erfarenhet och subjektivitet som kunskapskällor, där olika förståelser kan ha bäring på vilka forskningsfrågor som ställs. Därefter beskriver jag, med utgångspunkt i min egen forskning, hur en studie kan läggas upp, och ger exempel på olika intervjupraktiker som muntliga historiker använder. Jag diskuterar också analys av muntligt material och hur muntliga berättelser kan användas i skrivandet av historia.

Vad kan undersökas?

Muntlig historia används för att undersöka historiska händelser och företeelser som inte kan studeras med hjälp av annat källmaterial (se t.ex. Strollo 2013), men bidrar inte bara med att fylla i kunskapsluckor

eller kompensera där det saknas skriftliga källor (Sangster 1994: 7). Metoden erbjuder också en unik möjlighet att utforska hur människor uppfattar sig själva och sina aktiviteter, något som brukar benämnas subjektivitet. Att studera subjektivitet genom muntlig historia innebär att inte bara intressera sig för vad som hände, utan även för vad intervjupersonen kände kring det som hände och hur hen förhåller sig till det vid intervjutillfället. Genom att berätta om erfarenheter från det förflutna ägnar sig intervjupersonerna också åt subjektivitetsskapande i nuet (Moss 2015: 42). Muntliga berättelser kan alltså användas för att blottlägga händelser som inte finns nedtecknade i skriftligt material, avslöja okända aspekter av redan kända händelser och för att analysera händelsers betydelser för människor (Portelli 1997; Sangster 1994: 7).

När forskningsfältet växte fram kritiserades muntlig historia för att bygga på minnen och berättelser som bleknat, omtolkats, friserats eller påverkats utifrån under tiden som gått mellan en inträffad händelse och tidpunkten för intervjun. Tillsammans med forskarens inflytande över källmaterialet ansågs det diskvalificera muntlig historia vetenskapligt (Abrams 2010: 5). För muntliga historiker är detta dock inte skäl att avfärda muntliga berättelser som källmaterial. Istället blir frågor om tid, minne och makt över kunskapsproduktionen en del av forskningsprocessen. För muntliga historiker är det en självklar utgångspunkt att minne inte fungerar som ett arkiv eller en frysbox där tiden står stilla (Portelli 2006 [1979]: 37, 1997: 44), utan att våra minnen av en viss händelse påverkas av annat som skett i samhället och i våra liv. Att bli intervjuad om det förflutna är också ett sätt att minnas, snarare än att intervjupersonen anländer till intervjun med färdigformulerade minnen (Linderoth 2020: 48–50). Genom sin blotta närvaro och framtoning, liksom genom de frågor som ställs, är intervjuaren delaktig i att minnen och berättelser konstrueras på ett visst sätt. Intervjun är därför ett historiskt dokument som skapas av både den som intervjuas och den som intervjuar (Sangster 1994: 10–11).

Vad innebär det då att studera erfarenheter? Den kanske mest centrala och långlivade debatten bland feministiska muntliga historiker har kretsat kring just det. Tendensen att betrakta vita medel-

klasskvinnors erfarenheter som representativa har synliggjorts och kritiserats av bland andra marxistiska och postkoloniala feminister, som framhållit att inte bara kön utan även andra sociala relationer, som klass, etnicitet och sexualitet, skapar skillnader i livsvillkor och i hur vi minns och berättar om våra liv (Oksala 2014: 389; Olsen & Shopes 1991; Sangster 1994).

Feminister influerade av poststrukturalism har ifrågasatt själva användandet av personliga erfarenheter som vetenskaplig utgångspunkt, bland annat med argumentet att erfarenhet förutsätter kategoriseringar snarare än att problematisera dem (Strollo 2013: 56). Muntliga historiker som arbetat inom den ståndpunktsteoretiska traditionen har anklagats för att tillskriva kategorin kvinnor delade och definierande egenskaper, och därför utgå från en essentialistisk förståelse av kön (Rolin 2009: 218; Scott 1991).

Ståndpunktsteoretiker har bemött kritiken mot erfarenhetsbegreppet som essentialistiskt med att erfarenhet alltid är situerad: den äger rum inom en specifik social, kulturell, historisk och rumslig kontext som definierar hur den formas. Det existerar alltså inte någon essentiell eller generisk ”kvinnoerfarenhet”. Samhällets maktrelationer genomsyrar människors upplevelser, och finns därmed implicit i våra berättelser (Smith 2005: 42–43).

Att studera erfarenheter är att utforska och förklara det individuella och personliga genom kollektiva villkor. Det betyder att även om erfarenheter hos underordnade grupper är ämnet riktas blicken framför allt mot hur dessa skapas. Fokus ligger inte på gruppen som sådan, utan på de maktrelationer som underordnar gruppen och hur dessa skulle kunna ändras. Att studera kvinnors erfarenheter avslöjar med andra ord inte något om kvinnor i sig, utan om de strukturella villkor som organiserar tillvaron (Selberg 2014: 91; för en feministisk diskussion om utmaningarna med att studera kollektiva rörelser och skeenden genom individuella berättelser, se Russell, Jolly & Cohen 2012.)

Att se erfarenheter som ett sätt att utforska händelser och maktrelationer, och att analysera hur människor minns och konstruerar berättelser om det förflutna, behöver inte stå emot varandra (Abrams

2010: 8–9). Många muntliga historiker gör både och, även om var tyngdpunkten läggs och hur subjektivitet analyseras varierar med den teoretiska förståelsen. Alessandro Portelli har visat att narrativ som är kronologiskt eller innehållsmässigt felaktiga ändå är värdefulla, både för att komma åt meningsskapande och subjektivitet (varför berättar en person sin historia på just det sättet?) och för att det ger en utgångspunkt för att ta reda på och diskutera vad som verkligen hände (Brinson 2001; se även Nilsson Mohammadi 2018; Svanberg 2015). Om muntliga narrativ däremot inte analyseras i relation till en materiell och social kontext kan insikter om hur en berättelse konstrueras genom språk och form inte användas som grund för att kritiskt granska förtryck och ojämlikhet, en praktik central för muntlig historia som metod (Sangster 1994: 22, 2013).

Hur kan en studie läggas upp?

I min doktorsavhandling om Kommunalstrejken 2003 använder jag muntliga berättelser från fackligt aktiva kommunalare för att undersöka strejken som historisk händelse och analysera den som en kamp om välfärdsarbetets värde och som arena för kollektiv mobilisering och subjektsformering (Linderoth 2020). Jag diskuterar också vilka slutsatser som kan dras om de möjligheter och begränsningar som präglar välfärdsstrejker. Mina forskningsfrågor är vilka kunskaper om strejken som förmedlas genom fackligt aktiva kommunalares erfarenheter, vad deltagandet i strejken betytt för formeringen av individuell och kollektiv subjektivitet och på vilket sätt en belysning av fackligt aktiva kommunalares strejkerfarenheter kan bidra till en fördjupad förståelse av hur rättvisa artikuleras i klassbaserad kamp för samhällsförändring. Intervjupersonernas berättelser ses som källor till kunskap om vad som hände, och i det ingår hur de som deltog påverkades av strejken och hur klass och kön skapar vissa erfarenheter.

Hur fackligt aktiva kommunalare själva definierar strejken och sin strejkaktivitet står i centrum för studien, och intervjupersonerna presenteras utförligt. Samtidigt utgår jag från att det med hjälp av deras berättelser om strejken går att förstå någonting större än enskilda

erfarenheter, alltså villkoren för strejker i offentlig välfärdssektor. I analysen försöker jag lokalisera deras muntligt förmedlade erfarenheter inom de politiska och fackliga relationer, och de arbetsmarknadsrelationer, inom vilka strejken ägde rum. Det innebär att jag även behövde vända mig till skriftliga källor för att kontextualisera berättelserna och för att ta reda på sådant som datum och siffror, som kan vara svåra att minnas när det gått lång tid. Muntliga och skriftliga källor kan alltså komplettera varandra (Portelli 1997).

Är det då bäst att börja med intervjuer eller ska eventuellt annat källmaterial samlas in och bearbetas först? Det finns för- och nackdelar med båda tillvägagångssätten. En fördel med att börja i skriftligt material är att det kan ingjuta förtroende hos dem man vill intervjua om det märks att man är påläst. Det kan också bli lättare att ställa relevanta frågor. Att istället börja i intervjupersonernas berättelser har å andra sidan den fördelen att studiens utformning i större utsträckning kan utgå från deras perspektiv, något som är viktigt för många muntliga historiker.

Jag inledde arbetet med min studie om Kommunalstrejken med att göra några intervjuer, och sedan ta undersökningen vidare därifrån. Redan under de första intervjuerna blev det tydligt att den ganska ytliga kunskap jag på förhand hade hindrade mig från att förstå allt som sades. Utifrån de teman som framträtt som centrala i intervjupersonernas berättelser började jag då samla in skriftligt material, bland annat artiklar ur fackföreningspressen. Det gav mig en ökad förståelse för den politiska samtids strejken ägde rum i, och även för Kommunals interna diskussioner inför, under och efter konflikten. Jag gjorde några förändringar i min intervjuguide, och successivt ökade också min förmåga att ställa relevanta följdfrågor. Från att jag i början hade betydligt mindre kunskap om strejken än intervjupersonerna märkte jag att jag efterhand blev mer säker på saker som datum, avtalskrav och medierapportering, sådant som de ofta hunnit glömma. När jag genomfört alla intervjuer kunde jag återvända till det skriftliga materialet, och utifrån de teman jag uppfattat som mest centrala i intervjupersonernas berättelser använda mig av det som var relevant för att kontextualisera deras utsagor.

Att genomföra intervjuer

I metodlitteratur skiljs muntlig historia från andra intervjupraktiker bland annat genom att muntlig historia ofta fokuserar på en persons livshistoria, där den som intervjuas själv kan välja vad hen vill prata om och i vilken ordning. Om forskaren är intresserad av en specifik händelse eller historisk period, som jag var för min avhandling, blir det däremot nödvändigt att styra intervjun lite mer. Flera olika tillvägagångssätt är dock fortfarande möjliga. Ofta används ”semistrukturerad” för att beskriva en intervju där vissa frågor har förberetts och ställs, men där utrymme finns för spontana följdfrågor. Vad innebär ett sådant förhållningssätt för muntliga historiker?

I amerikanska Oral History Associations riktlinjer (2018) betonas dels vikten av balans mellan det som forskaren är intresserad av att ta reda på och det som intervjupersonen vill berätta, dels vikten av att som forskare uppmuntra fördjupningar och reflektioner (för fler praktiska guider, se DeBlasio 2009; Mayotte 2013; Thompson 2000 [1978]). I utformandet av intervjuguiden finns flera möjligheter, som alla i någon utsträckning lever upp till detta. En variant är att inte ens börja med en fråga, utan med en helt öppen uppmaning. Om man är intresserad av en livsberättelse kan det vara: ”Berätta om ditt liv.” Om man istället vill utforska en specifik händelse eller ett tema kan uppmaningen anpassas därefter. I min studie hade en sådan uppmaning kunnat vara: ”Berätta om strejken”, men en öppen fråga hade också kunnat användas, till exempel: ”Vad gjorde du under strejken?” I en sådan teknik följs den inledande uppmaningen eller frågan upp först när den som intervjuas uttömt allt hen vill säga. Då kan man antingen välja bland möjliga följdfrågor man har förberett, eller helt enkelt hugga tag i något som sagts.

Ett potentiellt problem med en så öppen teknik kan vara att det står i motsättning till vad de flesta väntar sig av en intervjusituation, alltså att de ska svara på frågor och att den som intervjuar ska leda samtalet. Om den som intervjuas inte upplever att hen har något särskilt viktigt eller intressant att berätta kan det också verka hämmande med ett upplägg där hen behöver ta initiativ och styra samta-

lets riktning (Sohl 2014: 62; Strollo 2015: 158). Detta gäller naturligtvis särskilt om den som intervjuas tillhör en grupp som sällan tillfrågas av forskare eller journalister, och som därför är ovan vid att prata mycket om sig själv.

En annan variant är att i intervjuguiden förbereda ett mindre antal övergripande frågor, under vilka man kan skriva ned några alternativa följdfrågor som man väljer mellan utifrån den riktning intervjun tar. Det går naturligtvis även att förbereda ett större antal frågor som man försöker hinna med att ställa, i syfte att få veta så mycket som möjligt av det man är mest intresserad av. Risken med det är emellertid att man blir mindre uppmärksam på intervjupersonens narrativ och kanske går miste om sådant som hen skulle ha lyft fram om en mer öppen teknik använts. Det kan också leda till att intervjun blir utdragen och pågår längre än vad den som intervjuas egentligen orkar. När jag intervjuade fackligt aktiva kommunalare hade jag en guide med ett stort antal frågor, och under de första intervjuerna försökte jag hinna med att ställa alla. Jag frångick sedan guiden och fokuserade istället på färre förberedda frågor, och blev därigenom mer lyhörd för vad intervjupersonerna ville förmedla.

Oavsett hur man utformar sin guide är det viktigt att sträva mot muntlig historias ambition att intervjuas på individens egna villkor och att lyssna på hela berättelsen (Jolly 2019: 41). Om den som intervjuas ger väldigt långa svar kan det vara frestande att skynda på, till exempel genom att avbryta eller ställa nästa fråga så fort det kommer en andningspaus. Risken är att du då går miste om intressanta uppgifter eller reflektioner, som kanske skulle ha kommit om intervjupersonen fått fortsätta eller fått tänka efter lite. Var alltså inte rädd om det blir tyst ett antal sekunder, se det som en del av metoden att vara en god lyssnare. Tänk heller inte bara på vilka frågor som ska ställas, utan även på hur de ska formuleras. Undvik antaganden eller att lägga ord i munnen på den du intervjuar. Det är bättre att ställa frågor som ”Hur upplevde du det?” än att säga ”Jag antar att du upplevde det som svårt?”. Ibland behöver frågor ställas som kan besvaras med ett enkelt ja eller nej, men generellt blir svaren mer utförliga och

djuplodande om frågorna formuleras mer öppet (Ayers & Ayers 2013: 7; Oral History Society).

En utmaning är att muntliga historikers intresse för människors egna erfarenheter kan krocka med föreställningen att forskare är ute efter ”fakta” och att fakta är sådant som datum, procentsatser och så vidare. När jag påbörjade mina intervjuer hade det gått nio år sedan Kommunalstrejken ägde rum, och vid den sista intervjun hade 13 år passerat. Trots att jag betonade att det var deras egna erfarenheter och reflektioner jag ville ta del av var det flera som varnade för att de kanske inte skulle kunna svara på frågorna och som uttryckte oro över att inte ha något att säga om strejken eftersom det gått så lång tid. Några bad nästan om ursäkt för att inte ha ”förberett sig”. Andra uttryckte skepsis när jag efteråt sade att deras berättelser bidragit väldigt mycket till studien. I bakgrunden anade jag dels ovan nämnda föreställning om vad en forskare ska vara intresserad av, dels en ovana vid att bli tilltalad som historieskapande subjekt, samt kanske även en rädsla för att inte leva upp till förväntningarna (jfr Moss 2015: 47). Detta kan man inte göra så mycket åt, mer än att förklara vad det är man studerar och visa sitt genuina intresse för det som berättas, men det betyder att om en intervjuperson främst är fokuserad på att redogöra för kronologin så kan man få anstränga sig lite mer för att få veta hur hen upplevde det som hände.

Att analysera och skriva

Att tolka och analysera muntliga berättelser är förmodligen den svåraste uppgiften man står inför som forskare, av flera skäl (Strollo 2015: 160–161, se även Jolly 2019: 50–61). Hur det egentligen går till kan framstå som något av ett mysterium och utelämnas ofta i metodredogörelser, kanske för att analysarbete är svårare både att göra och att beskriva än till exempel utformandet av en intervjuguide.

Det första som är viktigt att understryka är att analysarbetet inte är något som äger rum efter att allt material finns på plats, utan påbörjas redan under materialinsamlingen och fortsätter genom hela processen, inte minst under transkriberingen av intervjuerna

och läsningen av dessa (Sohl 2014: 68–70; Taylor 2007: 35). När jag genomförde mina första intervjuer med fackligt aktiva kommunalare var det några teman som återkom, som jag direkt började arbeta med analytiskt. Det rörde sig om välfärdsarbetets villkor och värde och hur kraven på högre löner gick hand i hand med en strävan att bli sedd. Det handlade också om sammanhållning och kollektiv styrka i själva strejken och hur det kändes när strejken tog slut. Som en röd tråd genom båda dessa teman löpte betydelsen av att kommunalarna arbetade i den offentliga välfärdssektorn och därför under konflikten hade politiska arbetsgivare som motpart. I dialog med tidigare forskning och teoretiska bidrag utvecklade jag analysen efterhand som jag gjorde fler intervjuer, hela tiden med utgångspunkt i de betoningar som intervjupersonerna gjorde genom att återkomma till vissa teman.

I min bok återger jag ofta långa utdrag från intervjuerna. Det är ett sätt att placera kommunalarnas berättelser i centrum, i linje med muntlig historias ambition att lyfta fram arbetares erfarenheter och perspektiv, liksom att skapa en öppen text som inbjuder till vidare dialog, och kanske till olika tolkningar av materialet. Det går också att skriva muntlig historia på flera andra sätt. Materialet kan användas genom att kortare citat från intervjupersonerna återkommande integreras i texten och blir en del av en större berättelse (se t.ex. Eriksson 1991) eller genom att även intervjuaren är synlig och dialogen hamnar i fokus för analysen (se t.ex. Nilsson Mohammadi 2018; Portelli 2011).

En utmaning med analysarbete inom muntlig historia är att det är verkliga människors utsagor som ska behandlas som data. Ett urval ska göras, deras talade ord ska förvandlas till skrift och i dialog med sina teoretiska utgångspunkter ska forskaren ta sig rätten att tolka vad de sagt. Frågor om vem som har tolkningsmöjlighet och vems röst det är som egentligen hörs i den färdiga texten har diskuterats utförligt inom muntlig historia, inte minst av feministiska forskare (se t.ex. Gluck & Patai 1991; Shopes 2003; Sitzia 2003).

För mig var en central drivkraft i skrivandet att lyfta fram den kunskap som intervjupersonerna besitter: kunskap om att strejka, men också om välfärdsarbetets och den fackliga organiseringens förändrade villkor, och om ojämlikhet i samhället. Detta ligger i linje

med den muntliga historietraditionens ambition att rikta fokus mot grupper av människor som tidigare varit osynliggjorda i historisk forskning. I min analysmetod är förmedling av intervjupersonernas berättelser därför en central komponent. Analysen separerades aldrig från de människor som berättade sina historier; när jag arbetade med materialet kunde jag höra deras röster i huvudet, deras tonfall och dialekter (jfr Taylor 2007: 35). För mig innebar detta ett ständigt reflekterande över hur jag ändå kunde förhålla mig kritiskt och analytiskt till materialet. Arbetet präglades av en osäkerhet om vad jag skulle kunna tillföra som inte mina intervjupersoner redan hade sagt bättre. Samtidigt är det genom att intervjumaterialet tolkas och analyseras i relation till en ekonomisk och politisk historisk kontext som individuella erfarenheter omvandlas till sociala erfarenheter och muntliga berättelser från rena biografier till historiska utsagor. Att visa intervjupersonerna respekt genom att utgå från deras erfarenheter och ståndpunkter och betrakta dem som kunskapsbärande subjekt innebär inte heller att man behöver hålla med om allt de säger. Alla berättelser innehåller motsägelser eller dissonanser, som det är forskarens uppgift att lyfta fram och granska.

Sammanfattning

För genusvetenskap är kunskap om historien viktig för att förstå varför världen ser ut som den gör, men också för att analysera hur rådande förhållanden kan ändras. När det förflutna utforskas blir det tydligt att relationer av över- och underordning kan vara ihållande över tid, men att de inte är statiska. Den betydelse som vårt kollektiva handlande har för samhällsförändring synliggörs när vi blickar bakåt, på ”extraordinära vanliga” människors praktiker. Muntlig historia ger en unik möjlighet till historieskrivning underifrån, där människors egna berättelser kan utgöra grunden för en bättre förståelse av det förflutna, men också belysa hur de idag förhåller sig till det som varit. I den fortsatta utvecklingen av muntlig historia har genusvetare mycket att bidra med, inte minst genom att sociala relationer som kön, klass och etnicitet används som centrala analytiska kategorier. Med hjälp

av feministisk teoribildning om ojämlikhet och social förändring kan individuella berättelser tolkas i relation till övergripande maktstrukturer, och därmed belysa kollektiva villkor.

Referenser

- Abrams, L. (2010). *Oral History Theory*. London & New York: Routledge.
- Ayers, W. & Ayers, R. (2013). Foreword: Every Person is a Philosopher/Everyday is Another Story. I Mayotte, C. (red.), *The Power of the Story: The Voice of Witness Teacher's Guide to Oral History*. San Francisco: McSweeney's Books, s. 6–7.
- Bridger, E. (2018). Soweto's Female Comrades: Gender, Youth and Violence in South Africa's Township Uprisings, 1984–1990. *Journal of Southern African Studies*, 44(4): 559–574.
- Brinson, B. (2001). Crossing Cultures: An Interview with Alessandro Portelli. *Oral History Review*, 28(1): 87–113.
- Bryan, B., Dadzie, S. & Scafe, S. (2018 [1985]). *The Heart of the Race: Black Women's Lives in Britain*. London: Verso Books.
- Collins, P.H. (1991 [1986]). Learning from the Outsider Within: The Sociological Significance of Black Feminist Thought. I Fonow, M.M. & Cook, J.A. (red.) (1991). *Beyond Methodology: Feminist Scholarship as Lived Research*. Bloomington & Indianapolis: Indiana University Press.
- Dangl, B. (2019). *The Five Hundred Year Rebellion: Indigenous Movements and the Decolonization of History in Bolivia*. Chico: AK Press.
- DeBlasio, D.M. (2009). *Catching Stories: A Practical Guide to Oral History*. Athens, Ohio: Swallow Press.
- Eriksson, U. (1991). *Gruva och arbete: Kiirunavaara 1890–1990*. Uppsala: Ekonomisk-historiska institutionen, Uppsala universitet.
- Gluck, S.B. (2011). Has Feminist Oral History Lost Its Radical/Subversive Edge?. *Oral History*, 39(2): 63–72.
- Gluck, S.B. & Patai, D. (red.) (1991). *Women's Words: The Feminist practice of Oral History*. New York & London: Routledge.
- Hartsock, N. (2004). The Feminist Standpoint: Developing the Ground for a Specifically Feminist Historical Materialism. I Harding, S.G. (red.), *The Feminist Standpoint Theory Reader: Intellectual and Political Controversies*. New York & London: Routledge.
- Herbert, J. (2016 [2008]). *Negotiating Boundaries in the City: Migration, Ethnicity, and Gender in Britain*. London & New York: Routledge.
- Jolly, M. (2019). *Sisterhood and After: An Oral History of the UK Women's Liberation Movement, 1968–Present*. New York: Oxford University Press.
- Kerr, D.R. (2016). Allan Nevins Is Not My Grandfather: The Roots of Radical Oral History Practice in the United States. *The Oral History Review*, 43(2): 367–391.
- LaTour, J. (2008). *Sisters in the Brotherhoods: Working Women Organizing for Equality in New York City*. New York: Palgrave Macmillan.
- Linderoth, K. (2020). *Kampen om välfärdsarbetets värde: Fackligt aktiva kommunalare minns strejken 2003*. Stockholm: Leopard förlag.

- Mahuika, N. (2019). *Rethinking Oral History and Tradition: An Indigenous Perspective*. Oxford: Oxford University Press.
- Mayotte, C. (red.) (2013). *The Power of the Story: The Voice of Witness Teacher's Guide to Oral History*. San Francisco: McSweeney's Books.
- McCullough, A.C. (2017). "On the margins of family and home life?": *Working-Class Fatherhood and Masculinity in Post-War Scotland*. Edinburgh: University of Edinburgh.
- Mercier, L. & Buckendorf, M. (2007). *Using Oral History in Community History Projects*. Oral History Association.
- Moss, J.T. (2015). *Women, Workplace Militancy and Political Subjectivity in Britain, 1968–1985*. Glasgow: University of Glasgow.
- Nilsson Mohammadi, R. (2018). *Den stora gruvstrejken i Malmfälten: En muntlig historia*. Stockholm: Stockholms universitet.
- Oksala, J. (2014). In Defence of Experience. *Hypatia*, 29(2): 388–403.
- Olsen, K. & Shopes, L. (1991). Crossing Boundaries, Building Bridges: Doing Oral History Among Working-Class Women and Men. I Gluck, S.B. & Patai, D. (red.), *Women's Words: The Feminist Practice of Oral History*. London & New York: Routledge.
- Oral History Association (2018). Best Practices. <https://oralhistory.org/best-practices/>.
- Oral History Society. Interviewing. <https://www.ohs.org.uk/for-beginners/interviewing/>.
- Overud, J. (2020). "När var strejken?": Minnet av Algotssömmerskornas kamp, Västerbotten 1972–1986. *Tidskrift för genusvetenskap*, 41(4): 16–36.
- Perks, R. & Thomson, A. (red.) (2016). *The Oral History Reader*. London & New York: Routledge.
- Portelli, A. (1997). *The Battle of Valle Giulia: Oral History and the Art of Dialogue*. Wisconsin: The Wisconsin University Press.
- Portelli, A. (2006 [1979]). What Makes Oral History Different. I Perks, R. & Thomson, A. (red.), *The Oral History Reader*. London & New York: Routledge.
- Portelli, A. (2011). *They Say in Harlan County: An Oral History*. New York: Oxford University Press.
- Rolin, K. (2009). Standpoint Theory as a Methodology for the Study of Power Relations. *Hypatia*, 24(4): 218–226.
- Russell, P., Jolly, M. & Cohen, R. (2012). Sisterhood and After: Individualism, Ethics and an Oral History of the Women's Liberation Movement. *Social Movement Studies*, 11(2): 211–226.
- Sangster, J. (1994). Telling Our Stories: Feminist Debates and the Use of Oral History. *Women's History Review*, 3(1): 5–28.
- Sangster, J. (2013). Politics and Praxis in Canadian Working-Class History. I Sheftel, A. & Zembrzycki, S. (red.), *Oral History Off the Record*. New York: Palgrave Macmillan.
- Scott, J. (1991). The Evidence of Experience. *Critical Inquiry*, 17(4): 773–797.
- Selberg, R. (2014). Erfarenhet som feministiskt begrepp: Kön, medvetande och handling i institutionell etnografi. I Sandell, K., Räthzel, N. & Sager, M. (red.), *Kritiska gemenskaper: Att skriva feministisk och postkolonial vetenskap: En vänbok till Diana Mulinari*. Lund: Lunds universitet, s. 83–93.

- Shopes, L. (2003). Commentary: Sharing Authority. *The Oral History Review*, 30(1): 103–110.
- Shopes, L. (2014). Insights and Oversights: Reflections on the Documentary Tradition and the Theoretical Turn in Oral History. *Oral History Review*, 41(2): 257–268.
- Shopes, L. & Starecheski, A. (2017). Disrupting Authority: The Radical Roots and Branches of Oral History. National Council on Public History. <https://ncph.org/history-at-work/disrupting-authority-the-radical-roots-and-branches-of-oral-history/>.
- Sitzia, L. (2003). A Shared Authority: An Impossible Goal?. *The Oral History Review*, 30(1): 87–101.
- Smith, D. (2005). *Institutional Ethnography: A Sociology for People*. Lanham: Alta-mira Press.
- Sohl, L. (2014). *Att veta sin klass: Kvinnors uppåtgående klassresor i Sverige*. Uppsala: Uppsala universitet.
- Strollo, E. (2013). *Det städade folkhemmet: Tyskfödda hembiträden i efterkrigstidens Sverige*. Göteborg & Stockholm: Makadam.
- Strollo, E. (2015). Att analysera levnadsberättelser: Muntlig historia ur ett feministiskt perspektiv. I Thor, M.T. & Hansson, L. (red.), *Muntlig historia i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur, s. 153–170.
- Summerfield, P. (1998). *Reconstructing Women's Wartime Lives: Discourse and Subjectivity in Oral Histories of the Second World War*. Manchester: Manchester University Press.
- Summerskill, C., Tooth Murphy, A. & Vickers, E. (red.) (2022). *New Directions in Queer Oral History: Archives of Disruption*. London & New York: Routledge.
- Sutcliffe-Braithwaite, F. & Thomlinson, N. (2022). Vernacular Discourses of Gender Equality in the Post-War British Working Class. *Past & Present*, 254(1): 277–313.
- Svanberg, J. (2010). *Arbetets relationer och etniska dimensioner: Verkstadsföreningen, Metall och esterna vid Svenska Stålpressnings AB i Olofström 1945–1952*. Växjö & Kalmar: Linnaeus University Press.
- Svanberg, J. (2015). Analys av migranternas levnadsberättelser. I Thor, M.T. & Hansson, L. (red.), *Muntlig historia i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur, s. 171–190.
- Taylor, Y. (2007). *Working-Class Lesbian Life: Classed Outsiders*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Thompson, P. (2000 [1978]). *The Voice of the Past: Oral History*. Oxford: Oxford University Press.
- Thomson, A. (2006). Four Paradigm Transformations in Oral History. *Oral History Review*, 34(1): 49–70.
- Thor, M.T. (2015). Oral history i en internationell kontext. I Thor, M.T. & Hansson, L. (red.) (2015). *Muntlig historia i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur, s. 9–24.
- Wylie, A. (2003). Why Standpoint Matters. I Figueroa, R. & Harding, S. (red.), *Science and Other Cultures: Issues in Philosophies of Science and Technology*. New York & London: Routledge, s. 26–48.

